

Η Αθήνα

- Οι Αθηναίοι ήταν ιωνικό φύλο. Ήταν περήφανοι και δεμένοι για την πόλη τους.
- Κατά την αρχαϊκή περίοδο (η περίοδος που μελετούμε σε αυτό το μάθημα) το κράτος της Αθήνας ήταν από τα πιο σημαντικά του ελληνικού κόσμου. Αργότερα απέκτησε ακόμη μεγαλύτερη δύναμη και ηγεμονική θέση ανάμεσα στα υπόλοιπα ελληνικά κράτη.
- Οι Αθηναίοι ασχολήθηκαν με τη γεωργία, τη κτηνοτροφία και τη βιοτεχνία.

- Διέπρεψαν όμως ιδιαίτερα ως ναυτική δύναμη και ανέπτυξαν το εμπόριο λόγω των εκτεταμένων παράλιων που διατρέχουν την Αττική.

■ Από τη βασιλεία στην Αριστοκρατία

Όπως και στον υπόλοιπο ελληνικό κόσμο έτσι και στην αρχαία Αθήνα **το βασιλικό πολίτευμα δίνει τη θέση του στην Αριστοκρατία**. Στην Αθήνα η μετάβαση από τη βασιλεία στην Αριστοκρατία γίνεται με τρόπο ομαλό και χωρίς βίαιες αντιπαραθέσεις

■ Εκκλησία του Δήμου

- Ήδη από τα χρόνια της Αριστοκρατίας η **Εκκλησία του Δήμου** έχει ρόλο στη πολιτική ζωή της Αθήνας. Σταδιακά όμως και ιδιαίτερα μετά τη νομοθεσία του Κλεισθένη (θα την εξετάσουμε αργότερα) γίνεται ο κυρίαρχος πολιτικός θεσμός στην αθηναϊκή Δημοκρατία.
- Είναι η συνέλευση όλων των Αθηναίων (άμεση συμμετοχή στη Δημοκρατία).
- Εκεί συζητούνται όλα τα σημαντικά θέματα που αφορούν την πόλη της Αθήνας.
- Ψηφίζονται οι νόμοι και εκλέγονται οι άρχοντες.
- Συμμετέχουν όλοι οι ενήλικες Αθηναίοι που είχαν πλήρη πολιτικά δικαιώματα.
- Μετά την μεταρρύθμιση του Κλεισθένη αποκτά μεγαλύτερο πολιτικό ρόλο και γίνεται το κυρίαρχο σώμα της αθηναϊκής πολιτείας.
- Οι συνεδριάσεις της Εκκλησίας του Δήμου πραγματοποιούνταν κυρίως στον λόφο της Πνύκας. Επίσης, συνεδριάσεις έγιναν και στη αρχαία Αγορά και στο θέατρο του Διονύσου.

■ Η νομοθεσία του Δράκοντα

Δράκοντας (7ος αιώνας π.Χ): Νομοθέτης των Αθηνών, ο οποίος ήταν γνωστός για τους αυστηρούς και σκληρούς νόμους που επέβαλε.

- Την περίοδο της Αριστοκρατίας στην αρχαία Αθήνα τα προβλήματα της καθημερινής ζωής δημιούργησαν κοινωνικές εντάσεις. Παράλληλα, η ανάπτυξη των εμπορών και βιοτεχνών αμφισβήτησαν την εξουσία των ευγενών.
- Όσοι αγρότες δε μπορούν να αποπληρώσουν τα χρέη τους γίνονται δούλοι και ζητούν κατάργηση των χρεών τους.
- Οι νόμοι δεν ήταν γραμμένοι με αποτέλεσμα να μη γίνεται δίκαιη απονομή της δικαιοσύνης.
- Για να εκτονωθεί η λαϊκή δυσαρέσκεια οι ευγενείς ανέθεσαν στον Δράκοντα να καταγράψει τους νόμους.
- Οι νόμοι του Δράκοντα ήταν η πρώτη προσπάθεια να καταγραφούν οι νόμοι στην αρχαία Αθήνα και αυτό αποτελεί μεγάλη πρόοδο. Παρόλα αυτά ήταν ιδιαίτερα σκληροί. Για περιγράφονταν ως νόμοι που γράφτηκαν με αίμα και όχι με μελάνι.

■ Η νομοθεσία του Σόλωνα

Σόλων: (7ος αιώνας π.Χ): Αθηναίος νομοθέτης και ποιητής. Ένας από τους επτά σοφούς της Αρχαίας Ελλάδας. Συνέδεσε το όνομά του με μέτρα για ανακούφιση των οικονομικά ασθενέστερων και το πρώτο κούρεμα των χρεών στην ιστορία.

- Η νομοθεσία του αντικατέστησε τη νομοθεσία του Δράκοντα (η οποία δεν είχε δώσει λύση σε όσους δε μπορούσαν να αποπληρώσουν τα χρέη τους και γίνονταν δούλοι).
- Οι νόμοι του Σόλωνα, ανάμεσα σε άλλα, έδωσαν λύση στο τεράστιο κοινωνικό πρόβλημα της αδυναμίας αποπληρωμής των χρεών.
- Αυτό το μέτρο ονομάστηκε «σεισάχθεια» (= σείω + άχθος = βάρος) = το μέτρο που απομακρύνει το βάρος, τα χρέη.

■ Η τυραννίδα του Πεισίστρατου (6ος αιώνας π.Χ)

- **Ο Πεισίστρατος επιβάλλει τυραννικό πολίτευμα.** (561 – 527 π.Χ.)
- Στέρησε από τους Αθηναίους ελευθερίες που με αγώνες είχαν κατακτήσει.
- Έκανε όμως **σημαντικά εξωραϊστικά έργα.** Τα πιο γνωστά από αυτά είναι: Εννεάκρονος πηγή και πηγή της Καλλιρόης, Νέα Αγορά, Τελεστήριο Ελευσίνας, ναός Ολυμπίου Διός, προσπάθεια δημιουργίας Βιβλιοθήκης.
- Με αυτά τα έργα, αλλά και με τη μείωση των φόρων, ο Πεισίστρατος κατάφερε να κερδίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών και να πράξει το έργο του ανεμπόδιστα.

■ Η νομοθεσία του Κλεισθένη

Κλεισθένης: (6ος αιώνας π.Χ): Αθηναίος δημοκρατικός πολιτικός. Θεμελιωτής της Αθηναϊκής Δημοκρατίας.

- Οι μεταρρυθμίσεις του Κλεισθένη έθεσαν τα θεμέλια για την Αθηναϊκή Δημοκρατία, η οποία θα φτάσει στο απόγειο της ακμής της τον επόμενο αιώνα. (Κλασική εποχή – αιώνας του Περικλή)
- Τα κυριότερα μέτρα που υιοθετήθηκαν με τη μεταρρύθμιση του Κλεισθένη (νομοθεσία του Κλεισθένη) είναι τα παρακάτω:

— **Δημιουργία 10 φυλών** (αντί για τις παλιές 4 φυλές): Τα μέλη της κάθε φυλής προέρχονται από διαφορετικές περιοχές της Αττικής. Έτσι, η συγγένεια και η καταγωγή παύουν να παίζουν ρόλο στην πολιτική ζωή της Αθήνας.

— **Αύξηση των μελών της Βουλής κατά 100 μέλη. (Βουλή των πεντακοσίων)**

— **Αύξηση του πολιτικού ρόλου της Εκκλησίας του Δήμου**, όπου λαμβάνονται όλες οι σοβαρές αποφάσεις: Ενίσχυση της Δημοκρατίας.

— **Αύξηση του αριθμού των στρατηγών σε δέκα**: Έτσι, προστατεύονται τους πολίτες και το πολίτευμα από τον κίνδυνο της αύξησης της δύναμης του πολέμαρχου στρατηγού, ο οποίος με αυξημένη δύναμη μπορεί να επιχειρούσε να επιβάλλει τυραννίδα.

— **Νόμος του οστρακισμού**: (οστρακον = θραύσμα από πήλινο αγγείο)

- Νόμος που ψηφίστηκε την εποχή του Κλεισθένη με πρωτοβουλία του ίδιου.

- Σε ψηφοφορία στην Εκκλησία του Δήμου γράφονταν πάνω σε κομμάτι από σπασμένο αγγείο τα ονόματα υποψηφίων προς οστρακισμό.

- Σκοπός του ήταν να εκδιωχθούν από την πόλη της Αθήνας πολύ φιλόδοξοι ή επικίνδυνοι για τη Δημοκρατία Αθηναίοι πολίτες που είχαν συσσωρεύσει υπερβολικά μεγάλη πολιτική δύναμη και θα μπορούσαν να εκμεταλλευτούν τη δύναμή τους για να επιβάλουν τυραννικό καθεστώς.

- Έτσι, με αυτό το μέτρο προστατεύεται το πολίτευμα της Αθήνας και ενισχύεται η δύναμη του Δήμου απέναντι στην εγκαθίδρυση τυραννίας.

Αποτίμηση της νομοθεσίας του Κλεισθένη:

- Η νομοθεσία του Κλεισθένη έδωσε πολιτική δύναμη και ουσιαστικό ρόλο για τη δημόσια ζωή της Αθήνας στους Αθηναίους πολίτες, οι οποίοι αποκτούν δικαίωμα αλλά και καθήκον να συμμετέχουν και να αποφασίζουν άμεσα για όλα τα θέματα που αφορούν την πόλη τους. (Εκκλησία του Δήμου, οστρακισμός)
- Για αυτό το λόγο 150 χρόνια αργότερα ο **Αριστοτέλης** στο έργο του *Αθηναίων Πολιτεία* έγραψε χαρακτηριστικά ότι ο Κλεισθένης «**έδωσε την Πολιτεία στο λαό**».

Ασκήσεις:

1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα ακόλουθα:

Σεισάχθεια (τι ήταν; ποιος την υιοθέτησε; γιατί ήταν σημαντικό μέτρο;)

Οστρακισμός (τι ήταν; ποιος πρότεινε αυτό το νόμο; σημασία του για τη Δημοκρατία)

2. Σε μία ορθά δομημένη παράγραφο να τεκμηριώσετε την άποψη του Αριστοτέλη, ότι το πολίτευμα της Αθήνας έγινε πολύ πιο δημοκρατικό με τη νομοθεσία του Κλεισθένη.

Δρ. Τοφής Παναγιώτης, φιλόλογος